

Legeza Dénes*

A PLÁGIUM KÉRDÉSÉHEZ: AZ UTÁNNYOMÁSTÓL AZ ETIKAI ELJÁRÁSIG

Az elmúlt években egyre inkább foglalkoztatja a közvéleményt a plágium kérdése. Vajon egy közéleti szereplő betöltheti-e a pozícióját, ha időközben kiderül, hogy diplomája, egyetemi vagy tudományos doktori fokozata megszerzése érdekében plágiumot követett el? A plágium szükségszerűen felveti a jogsértés kérdését is: a plágium minden esetben szerzői jogi jogsértés, bűncselekmény vagy netán csak tudományetikai vétség? Kinek és a tudományos pálya melyik szakaszában kell jeleznie, ha plágiumot vett észre? Felmerülhet az iskola, s így az oktatók felelőssége, akik szemináriumokon nem adják át, amit a kutatási módszerekről és a szakdolgozatírásról tudni kell. Felmerülhet a konzulens vagy az opponens felelőssége, aki a védés során nem jelzi, hogy a szerző a dolgozat egyes részeit nem hivatkozta megfelelően. Végül felmerülhet a szabályalkotók felelőssége is, hogy megfelelően szabályozzák és szankcionálják a plágiumot jogszabályi, tudományos vagy intézményi belső szabályzati szinten.

Jelen tanulmány a Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának, a Nyelv- és Irodalomtudományok Osztályának, a Filozófiai és Történettudományok Osztályának és a Műszaki Tudományok Osztályának a plágiumról tartott együttes tudományos ülésén¹ elhangzott előadás szerkesztett és bővített változata. Figyelemmel arra, hogy dr. Gyertyánfy Péter a konferencia bevezető előadásában általánosan érintette a plágium szerzői jogi vonatkozásait, dr. Faludi Gábor pedig a szoftver szerzői jogi védelmének szűkülő határaitól beszélt, dolgozatunkban a plágium témakörét – egy antik példát követően – elsősorban a magyar jogtörténet és a jelenlegi tudományetikai szabályzatok szemszögéből vizsgáljuk.

1. A plágiumra is igaz az az állítás, hogy már az ókori görögök is...

Egy anekdota szerint II. Ptolemaiosz király íróversenyt rendezett az alexandriai könyvtárban, ahol a zsűri hat tagja az első és a második helyezést a közönség által legkedveltebb íróknak ítélte. A zsűri hetedik tagja volt a bizánci Arisztophanész (i. e. 257–180) is, aki – a többségi döntéssel szemben – annak a költőnek ítélte volna a díjat, akit a legkevésbé

* A szerző a Szerzői Jogi Szakértő Testület titkára, az SZTE ÁJTK Doktori Iskola hallgatója. Az írás a szerző saját szakmai véleményét tükrözi, amely nem feltétlenül egyezik meg az SZTNH vagy az SZTE álláspontjával.

¹ A 2015. május 21-i ülés részletes programja elérhető: http://mta.hu/data/cikk/13/62/23/cikk_136223/Plagium_konferencia_program_20150521.pdf (valamennyi internetes hivatkozás utolsó megtekintésének a dátuma: 2015. június 14.).

kedvelt a közönség, ugyanis ő volt az egyetlen, aki nem mások művéből lopott, hanem sajátot írt. Állítása bizonyítására a versenyt követően Arisztophanész emlékezetből idézte és a könyvtár tekercei közül kikereste a plagizált forrásokat. A király végül méltó döntést hozott: Arisztophanészt megjutalmazta és az alexandriai könyvtár vezetőjévé tette, a lopást elkövető költőket pedig száműzte.²

Természetesen tudni lehet, hogy sem az ókori görögöknél, sem Rómában nem büntették ilyen szigorral a plágiumot, de erkölcsileg megvetették a plagizátorokat.³

2. Az utánnnyomás és a plágium mint a szerzői jog motorja

A könyvek utánnnyomása ellen eleinte a privilégiumok csak a kiadókat védték, hiszen jellemzően ők állták a kiadás magas költségét. Írói tiszteletdíjról egészen a reformkorig csak kivételes esetekben lehetett szó, mivel az írók vagy tehetős társadalmi rétegből származtak, vagy a tiszteletpéldányok eladásával, illetve a könyvben szereplő ajánlás (dedikáció) értékesítésével díjukat maguknak kellett előteremteniük.⁴ Tiszteletpéldányokkal fizette ki íróit ifj. Heltai Gáspár vagy M. Tóthfalusi Kis Miklós, ellenben dedikációival nemeseknél és uralkodóknál kellett házalnia Tinódi Lantos Sebestyénnek, Szenczi Molnár Albertnek vagy Melius Péternek.⁵

2.1. Az utánnnyomás

A könyvnyomtatással szinte egyidejű a kiadványok utánnnyomása. Míg az egyik kiadó valamilyen ellenszolgáltatásért cserébe megszerzi a mű kéziratát, elvégzi a szöveggondozást, egyeztet a nyomdával, könyvkötővel, beszerzi a királyi privilégiumot és a cenzúra engedélyét, addig az utánnnyomó egyedüli feladata az engedélyeztetés és a már jól bevált könyv újrakiadása. Így kiadói vagy szerzői jog hiányában az utánnnyomás önmagában káros lehetett a művet először megjelentető kiadó és a még élő szerző számára. Ezzel szemben kalózkidásról csak akkor beszélhetünk, ha az utánnnyomás jogosulatlan volt, tehát a mű nem rendelkezett a szükséges hatósági engedélyekkel. Az utánnnyomási gyakorlat szemléltetésére a szerzői jogi irodalomban eddig kevésbé feldolgozott utánnnyomási eseteket ismertetünk.

Az első egy 1725. évi kassai eset. Egy eperjesi könyvkötő, Gottfried Steinhübel (1679–1730) 3000 db tankönyvet rendelt meg a kassai jezsuita nyomdából. Egy kassai könyvkötő, Szakmári Pál – értesülvén a jelentős megrendelésről – maga is rendelt a nyomdától 1000

² *Marcus Vitruvius Pollio: Tíz könyv az építészetéről* (fordította: Gulyás Dénes). Budapest, Képzőművészeti Kiadó, 1988. VII. könyv Előszó 4–7. p. 179–180.

³ Az ókori szerzői jogról bővebben lásd: *Lendvai Zsófia: Szerzői jog az ókorban. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 3. (113.) évf. 3. sz., 2008. június, p. 57–79.

⁴ *Gulyás Pál: A könyvkiadás Magyarországon. a XVI–XVIII. században (1527–1773)*. Magyar Könyvszemle, 1944. II–IV. füzet, p. 131–132.

⁵ *Gulyás: i. m.* (4), p. 132.

példányt. Szakmári példányait Steinhübel lefoglaltatta, és csak kártérítés, valamint írásbeli ígéret ellenében adta ki. Mivel Szakmári Pál ígéretét megszegve 1727-ben, az újabb rendeléskor is rendelt a tankönyvből, eperjesi kollégája másodszorra már beperelte a városi tanács előtt.⁶ A Kassa város levéltárából származó tanúvallomások szerint tettében csupán azt találták tisztességtelennek, hogy a kinyomatás ugyanabban a nyomdában történt. Az egyik tanú szerint Szakmárit tette miatt méltán lehet kópénak (*selma*) nevezni.⁷ A korabeli szokásoknak megfelelően könyvkötők is végeztek könyvárusi tevékenységet a nyomdától történő közvetlen rendeléssel. Azt azonban nem tartották tisztességesnek, ha a nyomdától többen rendelték meg ugyanazt a kiadványt, hiszen ez sértette a kereskedők érdekeit. Ebben az időben a könyvkiadással kapcsolatos viták elbírálása városi hatáskörbe tartozott.

Egy másik eset Bécsben történt 1780-ban. Az osztrák tartományokban irányadó 1775. február 11-i rendelet csak a belföldi kiadóknál megjelent művek utánnyomását tiltotta. Johann Thomas von Trattner (1717–1798)⁸ bécsi könyvkiadó két, még élő szerző egyetemi tankönyvét kívánta utánnyomni. Az első könyv utánnyomását az osztrák kancellária nem engedélyezte, mivel a szerző, Karl Emmanuel Riegger osztrák honos volt. A második, eredetileg külföldön kiadott könyvet – amelynek szerzője, Michael Ignaz Schmidt ugyan nem volt osztrák, de már a Habsburgok szolgálatában állt – csak akkor engedélyezték utánnyomni, ha ahhoz Trattner a szerző hozzájárulását is beszerzi.⁹

Később Trattner – kihasználva udvari kapcsolatait és a rendelet szellemiségét – az utánnyomással már-már zsarolta a nem osztrák kiadókat, és még a nyomtatással járó fáradságot is próbálta megspórolni. A Mannheimben működő Christian Friedrich Schwan (1733–1815) könyvkiadótól egyenesen azt kérte, hogy az általa kiadott „*német szótárából nyomasson 1000 példányt Trattner névvel és ennek ellenértéke fejében más, Trattnernél megjelent szótárakat fogadjon el; ellenkező esetben pedig ő fogja bécsi műhelyében utánnyomni a művet*”.¹⁰ Trattner lényegében az előállítás költségeit raktáron lévő kiadványaival kívánta ellentételezni. Schwan a bécsi cenzúrabizottsághoz fordult, amely ugyan eljárta a feljelentésben, de végül Trattner került ki győztesen, megkapva az engedélyt Schwan szótárának utánnyomására. A zsarolás ugyan nem sikerült, de Schwan így is sokat veszített a szótáron.

Míg a kassai esetnél a kollégák elismerték az egyazon nyomdától való rendelés tisztességtelenségét, és a városi tanács előtt volt lehetőség valamiféle igényt érvényesíteni, addig Trattner esete kapcsán látszik, hogy a nem osztrák kiadók (beleértve a magyar-osztrák

⁶ *Gulyás*: i. m. (4), p. 30–131.

⁷ *Kemény Lajos*: Tanúkihallgatás a kassai jezsuiták nyomdájában újonnan kinyomatott Rudimenta iránt (1727). Magyar Könyvszemle, 1913. p. 69.

⁸ Az azonos nevű magyar nyomdász keresztapja. Érdekesség, hogy Trattner nemcsak kiadó, könyv- és metszetnyomó volt, hanem könyvkötészete, betűöntődéje és papírmalma is volt. *Pamela E. Selwyn*: Everyday Life in the German Book Trade: Friedrich Nicolai as Bookseller and Publisher in the Age of Enlightenment. Penn State Press, 2008, p. 219.

⁹ *Kósa János*: Az utánnyomás eltiltása Magyarországon. Magyar Könyvszemle, 1940, 4. sz. p. 377–389.

¹⁰ *Kósa*: i. m. (9).

relációt is) védtelenek voltak a bécsi kiadókkal szemben (helyesebben a territorialitással szemben).

Trattner tevékenysége mai szemmel gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek tűnhetne, de a korszak politikai, kereskedelmi és gazdasági viszonyainak tükrében találó egy kortárs utazó felvetése: „*Ki tudja, vajjon a felvilágosodás Magyarországon és Ausztriában Trattner úr nélkül fejlődött volna-e ennyire?*”¹¹

Arra is volt példa, hogy egy nem osztrák kiadó kérjen engedélyt könyvek forgalomba hozatalára az örökös tartományok területére. Ilyen esetekben gazdasági (utánnymás) és kulturális (kiadói-szerzői jog) kérdéseket ütköztetett a bécsi kancellária, valamint az alsóbb fokú ún. tanulmányi bizottság (Studienhofkommission). Míg a kancellária rendre az utánnymás mellett, addig a bizottság a szerzők jogai mellett, így az utánnymás engedélyezése ellen foglalt állást.

A bizottság amellet érvelt, hogy a mű a szerző tulajdona, és az utánnymás miatt a mű első kiadója csak korlátozott mértékben vagy egyáltalán nem fizet a szerzőnek tiszteletdíjat. Ezért az utánnymás káros az első kiadóra, a szerzőre, és a jó művek létrehozását veszélyeztetheti. A kancellária azonban a tulajdonjogi felfogást képviselte, ami lényegében azt jelentette, hogy a szerző szellemi tulajdon-jogát a mű közzétételével elveszti; egy könyv utánnymása nem lehet lopás, hiszen nem az első kiadás példányait veszik el, hanem új példányok jönnek létre.¹² II. József is hajthatatlan maradt abban, hogy az utánnymást pusztán államgazdasági szemszögből nézze.

Mihelyt mind a hercegek és köztársaságok közösen végrehajtják ezt az itt előterjesztett, a nyomorgó írók számára bizonyosan méltányos korlátozásokat, úgy nem én leszek köztük az utolsó; de addig nem akarok a talán egyedüli lenni, aki eltilt egy az alattvalói és könyvnyomdászai számára előnyös kereskedést csak azért, hogy őt a költők megénekeljék. Maradjon meg tehát a külföldi könyvek utánnymása, amíg az általános egyetértés boldog ideje el nem érkezik.¹³

A II. József által feltételként szabott nemzetközi szerzői jogi együttműködésre még közel 100 évet kellett várni, de addig is több olyan jelentős jogszabályt fogadtak el, ami hatással volt a hazai szerzői jog fejlődésére: az 1793-ban Magyarországra kiterjesztett 1775-ös rendelet, az 1794. évi porosz Allgemeines Landrecht, vagy az 1837-es porosz törvény az írói és művészeti tulajdonról.

¹¹ *Carl Ehrenfried Dreysig: Reisen [des grünen Mannes] durch Deutschland und Ungarn. Halle, Dreyßig, 1791. Th. 2. p. 50, idézi Trócsányi Zoltán: A szerzői tulajdonjog és az alányomtatók. Magyar Könyvszemle, 1938, p. 160.*

¹² *Kósa: i. m. (9), p. 382.*

¹³ Staatsrat 1784: 1569, hivatkozva *Kósa: i. m. (9), p. 382.*

2.2. Az „Iliász-pör”

A 18. század végén jelentkező nemzetközi hullám – például a francia és porosz törvények – hatására a magyar írók is egyre tudatosabbak lettek műveiket illetően. Több olyan irodalmi vita (pör) kerekedett, amely a szerző jogainak határát értelmezte, vagy egy-egy mű utánnyomása miatt alakult ki.¹⁴

Az 1823–1826 között zajló Iliász-pör tekinthető az első magyar plágiumvitának, amely arra vezethető vissza, hogy Kölcsey Ferenc mintegy tíz évvel korábban Homérosz Iliászának néhány részletét lefordította, és elküldte Kazinczy Ferencnek. Kazinczy, mintegy megsértve a mű nyilvánosságra hozatalának jogát, a fordítást továbbküldte Vályi Nagy Ferencnek. Végül a Vályi Nagy által fordított Iliászt Kazinczy úgy adta ki, hogy az átvett soroknál nem hivatkoztak Kölcseyre. Szemere Pálnak írott leveléből megismerhetjük, miként élte meg Kölcsey, az eredeti fordító irodalmi gyermekének elrablását.

Surányban valék az én kedves Bay Gyurimnál.¹⁵ Az idő homályos volt, az utczák sárba süllyedtek el; ’s én jobb időt ohajtozva forgattam a’ kalendáriumot, ha nem mond e napfényt a’ másik fertályba? Fogd e’ könyvet, mondá Gyuri; ’s Nagy Ferencznek Homérját nyújtá felém. Te tudod, hogy Homérból valaha én is fordítottam valamit; ’s kedvem jöve nézni, miben különbözünk egymástól. ... Előtted történt az is, hogy 1817. a’ pünkösöd utáni napokban Lasztóczon a’ mi rokonbarátunknak, Kazinczynak számára [a fordítás] bepakkoltatt, ’s Széphalomra vitetvén, onnan csak több napok után tért vissza. ’S mikor én Lasztóczot Pestért ’s Pestet Csekéért elhagyám, a’ te kezeid között maradt az. Képzeld már most a’ bámúlást, melly engem elfoga, midőn nálad maradt Homéromat egyszerre a’ Kazinczy által kiadatott Nagy Ferenczi Homérban megpillantottam! Ki varázsolt téged ide? felsikolték; ’s akaratom ellen a’ plagiariusok jutottak eszembe.

De mit tegyünk? Nagy Ferencz már nincs többé; ’s képzeld, minő bajban lehet egy megsértett betűmázoló, midőn nem tudja kin öntse ki boszúját. Kiszakasztani az enyímeknek ismert sorokat, ’s papirosostól együtt zsebembe dugni ’s haza vinni: ezt gondolám hirtelen; mivel ágy is az erőszakkal elvett jószágot esztendő alatt vissza lehet foglalni. De ötszáz exemplár! mondá Gyuri. – Jaj nekem! Hijában; a’ bűn büntetetlen nem marad.¹⁶

¹⁴ I. m. (13).

¹⁵ Bay György (1792–1849) királyi tanácsos, hétszemélynök és alnádor.

¹⁶ Kölcsey Ferenc levele Szemere Pálhoz, 1823. február. In: Élet és Literatura. Pest, Petrózai Trattner Mátyás, 1826. IV. rész. p. 266–267.

Kazinczy Szemere Pálnak írott levelében próbálta a vitát tompítani azzal, hogy Nagy Ferenc lényegében csak átvett Kölcsey fordításából. Megoldásként javasolta, hogy az Iliász „meglopdosott” első könyvét a fordítás igaz történetével hozzák nyilvánosságra a Hébe c. irodalmi zsebkönyvben.

... V. Nagy eléggé nemes lelkű ember volt megvallani, hogy mind a Kölcsey fordítása, mind az a kevés, amit én merem, jobb mint az övé, s ami jót Kölcseynél s nálam talált, általvéve, nem mint tolvaj, hanem mint az, aki nem szégyenel mástól is venni, csakhogy dolgozása nyerjen. Plagiáriusnak vennék-e őtet, ha a Kölcseyé ki volna már adva?¹⁷

Kölcsey azonban a plágiumot illetően azt az álláspontot képviselte, hogy a hivatkozás nélküli átvétel, kölcsönzés minden esetben plágiumnak minősül, függetlenül a kölcsönző személyétől és indíttatásától. Kazinczy válasza s ajánlata inkább újabb sértést okozott, sem mint megoldást a békülésre.

De fel lehet e azt tenni, hogy Kazinczy nem tudná: mi a plágium? Követni lehet, szabad, ennek a plágiummal semmi köze. Másnak egész munkáját vagy csak némely helyeit a magam írásába szabad általtennem, csak hogy az auctort híven megnevezem: ezt kölcsönözésnek hívják, nem plágiumnak; de ha másnak egész munkáját, vagy némely helyeit, vagy csak felfödözéseit és gondolatjait is úgy viszem által a magam írásába, mint sajátomat – ez, édes barátom, és egyedül ez a plágium. A poetának a csupa reminiscentiákat is keserűen felhányja a recensens; s a plágium lenne megengedhető dolog? Megvallom én azt, hogy szép lélek jele a másét jobbnak ismerni a magáénál: de a más jobbnak ismert munkáját elsajátítani, eltulajdonítani – ez soha nem volt szép érzés jele.¹⁸

Ezt követően mindenki próbálta a maga igazát alátámasztani. Kazinczy azt állította, hogy csak egy sort vettek át Kölcseytől, s különben is egy mű kapcsán Kölcsey tőle lopott. Erre Szemere Pál egy összehasonlítást tett közzé, igazolva Kölcsey állítását. Az egész polémiát végül Kölcsey azzal zárta le, hogy úgy érzi kölcsönösen elégtételt adtak egymásnak, és Kazinczynek baráti jobbát nyújtja békülésre.¹⁹

¹⁷ 191. levél, Kazinczy Ferenc levele Szemere Pálnak, Széphalom, 1823. március. In: *Élet és Literaturá*. Pest, Petrózai Trattner Mátyás, 1826. IV. rész. p. 270.

¹⁸ *Kölcsey levele Szemere Pálhoz*, 1825. május. In: *Élet és Literaturá*. Pest, Petrózai Trattner Mátyás, 1826. IV. rész. p. 271.

¹⁹ Végző Kölcseytől. In: *Kölcsey Ferenc összes művei* I. kötet. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1960, p. 474–476.

2.3. „Írói jogtapodás”²⁰

Amíg a Kölcsey és Kazinczy közötti vita az író-fordító nevének elhagyása miatt alakult ki, addig Petőfi Sándorral épp az ellenkezője történt. Az ifjú költő 1843-ban négy versét kívánta a Regélő Pesti Divatlapban megjelentetni Andor diák álnéven. A folyóirat akkori szerkesztője Garay János volt, aki meg is ígérte Petőfi-nek, hogy neve titokban marad. Garay azonban ígéretét megszegve a verseket Petőfi neve alatt hozta nyilvánosságra. Petőfi célja ezzel a csavarral az lett volna, hogy a Verőczey álnéven verskritikákat író Bajza József őszinte véleményét megismerhesse. Petőfi a helyzetet végül beismerte Bajza előtt, s kérte őt, mint az Athenaeum főszerkesztőjét, hogy a lapjában közleményt jelentethessen meg Garay ellen.²¹

... Köszönöm szépen jó ’karatját, drága tiszt, szerkesztő úr, köszönöm! Mert hinnem kell, hogy csupa merő jó szándokból történt az egész. Ön t. i. kedves gyermekeimet az incognitóval gyakran járó lenézés- s félreismeréstől megóvándó, nyomá reájok fényes születésök bélyegét. Szép, szép és helyes! De mindamellert is e nemes szándok szószegéssel volt egybekötve, ami pedig aligha legragyogóbb oldala az embernek, és ezen fölül írói jogtapodással, mi megint nem nagyon dicséretes oldala hírlapszerkesztőnek. Én tehát a világ minden kincseért sem akarván ön kezelési tisztaságának napfogyatkozására még több alkalmat is szolgáltatni, ezennel kérem, még el nem indult egypár szülőtem előtt a Regélő kapuit elzárni s bizonyossá teszem a nagylelkű és írói jogokat oly szépen tisztelő szerkesztő urat afelől, hogy többé nem fogjuk cicára bízni a tejfölt.²²

Minden bizonnyal ekkor az írói jogoknál Petőfit más önös érdekek jobban vezérelték. Egyrészt sorra jelentek meg versei az Athenaeumban, ezért nem illett verseit más sajtóorgánumnak átadni, másrészt meglehetősen jó kapcsolatot ápolt az Athenaeum vezető szerkesztőivel, Bajzával, Vörösmarty Mihállyal és Toldy Ferencsel, így szükséges volt a divatlaptól való elhatárolódás.²³ Petőfi az elbukott cselből végül nyertesén került ki, hiszen a polémia kezdődő hírnevét tovább erősítette.

²⁰ Köszönet Vékás Lajos professzor úrnak a tudományos ülést követő építő megjegyzéseiért.

²¹ Petőfi Sándor levele Bajza Józsefhez, Pozsony, jún. 3-án 1843. In: *Martinkó András* (szerk.): *Petőfi Sándor* összes prózai művei és levelezése. Budapest, Magyar Helikon, 1967, p. 258–259.

²² *Petőfi Sándor*: Írói jogtapodás a Regélőben. Athenaeum, 1843. június 15. In: *Martinkó*: i. m. (21), p. 259.

²³ *Fekete Sándor*: Petőfi Sándor életrajza I. Akadémia Kiadó, Budapest, 1973, p. 261–262.

2.4. Az írói tulajdon törvényi védelme

Az írói polémiákkal párhuzamosan, de elsősorban a jogosulatlan utánnymás miatt jelentkezett Magyarországon igény az írói tulajdon törvényi elismerésére. Először Toldy Ferenc kezdeményezte 1838-ban, hogy törvény védje az írók jogait.²⁴ Toldy friss, személyes élménye volt, hogy a Vörösmarty Mihállyal közösen készített magyar–német zsebszótár szövegét (mutatványívét) már akkor ellopta valaki, amikor az még nyomdában volt.²⁵

Toldy másik esete az Athenaeum folyóirathoz kötődik, amely – szakítva a korábbi gyakorlattal – minden megjelenő cikk szerzőjének jelentős honoráriumot fizetett. Mivel a folyóirat Kölcsey Ferenc *Parainesis*éért²⁶ 10 aranyat fizetett, Toldy igencsak mérges lett, amikor megtudta, hogy az írást engedély nélkül más újságok is meg akarják jelentetni. Felhívásban kérte a többi folyóirat-kiadót, hogy tartsák tiszteletben egymás jogait, mondván, hogy a kiadók a tiszteletdíjjal nem kiadási elsőbbséget szeretnének váltani, hanem bizonyos időre kizárólagos kiadási jogot.²⁷

Természetesen tisztában kell lennünk a kor irodalmi szokásaival is. Gondolnunk kell itt például Katona József-re, aki a *Bánk bán* közel 10%-át Friedrich Schiller, Christoph Martin Wieland, vagy Veit Weber műveiből vette át a prózát verses formára cserélve. A mű kéziratába Katona saját kezűleg jegyzi fel az átvett forrásokat, külön igaz ez például Tiborc panaszára is.²⁸ Schöpflin Aladár hasonló módon, „fordítóként” tekint Verseghy Ferenc-re, akinek *A természetes ember* című műve August Heinrich Lafontaine hasonló című művének az átdolgozása, s mindössze a szereplők neveit magyarosította.²⁹ Megjegyzendő, hogy a külföldi művek fordítását a hazai szerzői jogi szabályozás egészen az 1921. évi szerzői jogi törvényig viszonylag szabadabban kezelte. Igaz azonban, hogy a két említett esetben nem történt hivatkozás az eredeti szerzőkre.

Toldy Ferenc az 1840-ben megjelent közel nyolcvanoldalas tanulmányában korábbi írását folytatva részletezi az írói tulajdon természetét, szabályozásának nemzetközi történetét, és ebben fekteti le lényegében a szerzői jogi irodalom hazai alapját. Írásából az olvasó jogairól szóló részt emeljük ki.

²⁴ Toldy Ferenc: Néhány szó az írói tulajdonról. Athenaeum, 1838, 45. sz., p. 705–717.

²⁵ Toldy Ferenc: Az írói tulajdon philosophiai, jogi és literaturai szempontból, az azt tárgyazó külföldi törvények, és vélemény egy magyar írójogi törvényről. Különlenyomat a Budapesti Szemle első számából. Pest, Heckenast Gusztáv, 1840, (első megjelenés Budapesti Szemle, 1840, 1. sz., p. 157–237.) p. 26, 18. § lábjegyzet.

²⁶ Szalisznyó Lilla: Pennával teremtett egzisztencia. Irodalomtörténeti Közlemények (ItK). 116. évf., 2012, p. 200.

²⁷ Toldy: i. m. (24), p. 716–717.

²⁸ Schöpflin Aladár: A Bánk bán – plágium? Nyugat, 1934, 23–24. sz.: <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00587/18353.htm>.

²⁹ György Lajos: Verseghy Ferenc „Természetes Emberé”-nek forrása. Irodalomtörténet, 1. évf. 1–2. sz., 1912, p. 54.

Milyen jogot szerezhet az olvasó, a mű megvásárlója? Toldy álláspontja szerint a könyv megvételével a vevő megszerzi a műpéldány tulajdonát (szerzői és kiadói jog nélkül) és a mű mindenféle szellemi hasznosításának jogát, így „*a' maga és mások' mívelése 's oktatására fordíthatja, azt bírálata' tárgyává teheti, fölötte leczkékét tarthat, írói munkálkodásaiban szellemileg ... felhasználhatja, belőle egyes helyeket idézhet ...*”³⁰

Toldy Ferenc írásában a szerző feltétlen szerzői joga – ekkor még írói tulajdona – mellett érvel, de tisztában van e jog korlátoltságával. Toldy gondolatai a későbbiekben is erősen hatottak, hiszen az évek során olvasott művek befolyásolják gondolkodásunkat, egyes jogintézményről kialakított véleményünket. Így ha évekkel később adott témáról írunk, oktatunk, előadunk, szükségszerűen „szellemi felhasználás”-t követünk el. Kenedi Géza szavaival élve: „*Minden új gondolatunk a multban gyökerezik és lassú fejlődés, tehát gyarapodások eredménye, noha bizonyos, hogy egyéniségünk bélyegét magán viseli.*”³¹

Az eddigieket összefoglalva elmondhatjuk, hogy a plágium régóta morálisan erősen megkérdőjelezhető cselekedet. Magyarországon a plágium és a jogosulatlan utánnyomás jelentős hatással volt a szerzői jog kialakulására és fejlődésére, amelyeket az első, majd a második szerzői jogi törvényünk az 1884 és 1970 közötti időszakban a bitorlás elnevezéssel szabályozott.

Az utánnyomásra és a plágiumra felidézett néhány jogtörténeti esetet követően az egyes etikai szabályzatok plágiumrendelkezéseit elemezzük, majd összevetjük a lehetséges „plágiumelkövetési magatartásokat” a szerzői jogi védelem korlátaival.

3. A plágium az egyes intézményi etikai szabályzatokban

Maga a plágium elkövetési magatartása egyszerű: adott tartalmi egység nem megfelelő hivatkozása. Tekintsük végig, hogy az egyes etikai szabályzatok mely tartalmi egységeknél húzzák meg a plágium határát, mit tekintenek nem megfelelő hivatkozásnak, azaz plágiumnak.

3.1. Magyar Tudományos Akadémia

Az MTA Tudományetikai kódexének a hatálya kiterjed szinte az egész magyar tudományos életre. A köztestületi tagokon vagy a kutatóintézetekben foglalkoztatottakon túl a kódex irányadó – többek között – az MTA által kiírt pályázatokon részt vevő személyekre, az MTA doktora címért folyó eljárásra és az abban részt vevő valamennyi személyre, valamint a tudományos kutatókra. Az MTA ezenfelül minden egyéb, a tudomány művelését feladatának tekintő intézmény és szervezet számára javasolja a kódex általános érvényű alkalmazását.

³⁰ Toldy: i. m. (25), p. 21.

³¹ Kenedi Géza: A magyar szerzői jog. Athenaeum, Budapest, 1908, p. 21.

Az MTA tudományetikai kódexe a plágiumot – a koholmány, a hamisítás és a személyes befolyásolás mellett – a tudományos ethosz megsértésének egyik legsúlyosabb formájaként definiálja. A kódex szerint „[p]lágium a mások ötleteinek, tudományos eredményeinek, szavainak, szövegeinek átvétele és sajátként való feltüntetése”.³² A kódex elismeri a tudományos tartalom és a szerzői jogi védelem kettősségét azáltal, hogy a szerzői jogi védelmet nem tekinti teljes körűnek, hanem a további védelmet az etikai szabályok révén látja biztosítotttnak.

A szabályzat érdekes módon megállapítja azt is, hogy a plágium elkövetése közvetlenül az érintett tudományos kutató számára okoz hátrányt, magára a tudományra nézve csak közvetetten sérelmes.

A kódex a plágium egy minősített esetét is meghatározza, „amikor kiadvány szerkesztője vagy bírálója a publikálásra benyújtott dolgozat új gondolatait vagy kísérleti eredményeit kisajátítja, akár csak közvetetten is, egyebek között annak harmadik fél részére történő átadásával.”³³ Tehát az általános kutatásetikai normák közé tartozik, hogy nem élhet vissza a nyilvánosságra hozatal speciális folyamatában részt vevő személy a szerepénél fogva korábban megszerzett tudással. Ugyanennek igaznak kell lennie a dolgozat konzulensére, opponensére, illetve mindazokra nézve, akik az elbírálás folyamatában részt vesznek.

Ellentmondásos rendelkezés, hogy a kódex több helyen szabályozza a szerzőség kérdését. Egyrészt a tudományos eredmények közlése pontban határozza meg, hogy „szerzőként kell szerepeltetni azt a személyt, aki tudományos munkáján keresztül jelentős hozzájárulást adott a kísérletek tervezéséhez, megvalósításához, az eredmények értékeléséhez és ellenőrzéséhez. Az intézményben, intézetben betöltött pozíció vagy a kutatás finanszírozásában betöltött szerep önmagában nem indokolja, hogy valaki a publikáció szerzőjeként legyen feltüntetve.”³⁴ Másrészt nem a plágiumnál, azaz a súlyos etikai vétségek között, hanem az egyéb, erkölcsileg kifogásolható viselkedési formák és gyakorlatok között szabályozza a szerzőséggel kapcsolatos visszaéléseket. Így „[e]tikai vétség kiérdemelt szerzőség megtagadása, nem kiérdemelt szerzőség követelése vagy nem kiérdemelt szerzőség megadása, és általában a szerzőséggel kapcsolatos érdemek megtevésztő feltüntetése. Az ilyen vétség a hamisítás egy formája.”³⁵

Véleményünk szerint a plágium önmagában a szerzőséget kérdőjelezi meg, hiszen az olvasó a pontatlan hivatkozás vagy a hivatkozás elmaradása révén abban a téves feltevésben van, hogy az olvasott tartalmi egységek szerzője maga az író. Így feltétlenül plágiumot követ el, aki más által létrehozott tartalmi egységnél a névfeltüntetést pozitív vagy negatív módon megsérti. Szemben a tudományos gyakorlattal, szerzői jogi értelemben csak az lehet szerző, aki a művet – egyedül vagy többedmagával – megalkotta.³⁶

³² MTA tudományetikai kódexe, 5.1.3.: <http://mta.hu/cikkek/tudomanyetikai-kodex-122151>.

³³ I. m. (32), 5.1.3. utolsó bekezdése.

³⁴ I. m. (32), 4.4.1.

³⁵ I. m. (32), 5.2.4.

³⁶ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 4. § (1) A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta.

3.2. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara

Az ELTE tájékoztatója a plágium körébe vonja még a más szerzőtől átvett gondolatot, megállapítást, *következtetést, véleményt*, levezetést, megfigyelést, képletet, modellt, adatot, szám- vagy adatsort, statisztikát, megoldást, ábrát, grafikát, képet vagy fényképet is.³⁷

A tájékoztató az ún. szellemi rókától rendelt dolgozatokat is plágiumnak minősíti, ami lehet teljes dolgozat, egyéb munkák másolása vagy ellenszolgáltatásért cserébe elkészítettet bármilyen anyag. A tájékoztató a hallgatók számára végre egyértelművé teszi, hogy – a sajtóhírek ellenére – nemcsak a szakdolgozatban kell ügyelni a plágiumra, hanem bármely egyetemi írásbeli és szóbeli teljesítményben elkövethető, így házi vagy szemináriumi dolgozatban, kutatási beszámolóban, de akár egy kiselőadásban vagy referátumban is.

A tájékoztató jelentős előrelépés afelé, hogy a hallgatók az egyetemi évek során a kisebb dolgozatoktól a nagyobbak felé haladva megtanulják, hogyan kell megfelelő hivatkozással szerzői műveket létrehozni. Így ha egy tanár az első években fel is fedezi a kutatómódszer-tan ismeretének hiányát, még van lehetőség a tudás elmélyítésére.

3.3. Szegedi Tudományegyetem

Végül a Szegedi Tudományegyetem szakdolgozatokról szóló szabályzata az előbbieken túl³⁸ plágiumnak minősíti azt, ha hivatkozás nélkül más forrásból nyert képeket, *ábrákat* használnak fel, vagy a „*más ... forrásból vett – legalább hét egymást követő átvett szót tartalmazó – szó szerinti idézetet a dolgozat készítője*” nem megfelelő hivatkozással teszi visszakereshetővé, ellenőrizhetővé.³⁹

Nagy segítség a hallgatóknak és a tanároknak, hogy a szabályzat részletesen meghatározza, mekkora terjedelmű plágiumnál kell a dolgozatot érdemi vizsgálat és mérlegelés nélkül elégtelennek minősíteni. Mindenképpen elégtelen a dolgozat, ha a szerző legalább hét egymást követő szónyi részt legalább három helyen, két mondatnyi szöveget legalább két helyen, legalább öt egymást követő mondatnyi szöveget vagy rövidebb terjedelmű gondolatot, ötletet stb. legalább öt helyen vesz át.⁴⁰ Enyhébb elkövetési mód esetében mérlegelés alapján történhet a dolgozat értékelése.

A szabályzat rendelkezik a másik jellemző plágiumelkövetési magatartásról, a parafrázisról is. E szerint „... fenti szabályok alkalmazandók akkor is, ha más gondolata, ötlete, megállapítása, következtetése vagy tényközlése átfogalmazva, összefoglalva, rövidítve, idegen nyelvből fordítva jelenik meg a dolgozatban.”⁴¹

³⁷ Tájékoztató a plágiummal kapcsolatos rendelkezésekről az ELTE Bölcsészettudományi Karán: http://www.btk.elte.hu/file/plagium_tajekoztato_elsosoknek_.pdf.

³⁸ Az SZTE szabályzata a szakdolgozatokról: <http://www.juris.u-szeged.hu/download.php?docID=4239>.

³⁹ I. m. (38) 4.2. c) és d) pont.

⁴⁰ I. m. (38) 4.4. b)–e) pont.

⁴¹ I. m. (38) 4.3. pont.

4. A szerzői jogi védelem és a plágium

A szerzői jogi védelem tartalma szűkebb, talán egészségesebb mértékben szűkebb, mint az előzőekben felsorolt és meghatározott plágiumfogalmak. Különböző korokból vett példák-
kal illusztráljuk, hogy a szerzői jogi védelem okkal nem terjed ki *ötletek, szavak, tudomá-
nyos eredmények, eljárások vagy formák* védelmére.

4.1. Az ötlet

Egy, a 20. század '30-as éveiben felmerült vitás kérdésben a bíróságnak egy ötletes reklámo-
zási eljárásban kellett döntenie. A perbeli tényállás szerint a felperes ötlete az volt, hogy az
alperes termékeinek kiválóságát úgy kellene az újságban hirdetni, mintha iskolai bizonyít-
ványok lennének. A fellebbezési bíróság a felperes keresetét elutasította azzal, hogy valamely
ötlet önmagában, az alkotás tartalmától, tárgyától elválasztva nem áll szerzői jogi védelem
alatt.⁴² Ez alapján nehéz a más által alkalmazott levezetést, modellt, megoldást önmagában,
mint pusztán eljárási ötletet szerzői jogi védelemben részesíteni.⁴³

4.2. A szavak

Egy 1931-es jogesetben⁴⁴ a másodrendű alperes a „*A káromkodás elterjedése és büntetése
hazánkban 1850-ig*” című értekezéséből vett át engedély nélkül korabeli káromkodásokat.⁴⁵
A perben kirendelt – akkori nevén – Szerzői Jogi Szakértő Bizottságnak azt kellett megál-
lapítania, hogy a kutatások alapján a felperes egyéni megfogalmazásában nyilvánosságra
hozott adatok állhatnak-e szerzői jogi védelem alatt. A bizottság véleménye szerint az „*ér-
tekezés a felperes tudományos kutatásai alapján készült önálló írói mű, amely számot tarthat
szerzői jogi védelemre*”. Az alperes hetilapjában a „*Huncfut, kutya-teremtette, ördög-ebadta,
lefejezés*” című cikk „*a felperes fogalmazásában vett át adatokat, és pedig olyanokat is a forrás
megnevezése nélkül, amelyeket éppen a felperes kutatásai hoztak napfényre.*” A szakvélemény

⁴² 558. (1939. febr. 28. – P. I . 5884/1938) in: *Nizsalovszky Endre* [et al.] (szerk.): Grill-féle új döntvénytár. XXXII. 1938–1939. Grill, Budapest, 1940, p. 276.

⁴³ Sztj. 1. § (6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

⁴⁴ A per fő kérdése annak megítélése volt, hogy egy folyóirat felelős szerkesztője a hírlapíró mellett felelős lehet-e a bitorlásért. Az ítélet szerint a felelős szerkesztő a szerzői jog bitorlásában csak akkor vétkes, ha szándékosan vagy gondatlan magatartás mellett észlelte, hogy a megjelenő cikk bitorlást tartalmaz.

⁴⁵ A teljes értekezés újonnan megjelent: *Makoldy Sándor: A káromkodás elterjedése és büntetése hazánkban 1850-ig.* Café Babel, 38. sz., (Szenny), 159. 534. (1931. ápr. 30. – P. I . 1110 1929.) in: *Térffy Gyula* (szerk.): Grill-féle új döntvénytár, XXV. 1931–1932. Grill, Budapest, 1933, p. 248–249.

elismerte tehát a kutatások révén előálló adatok értékét, de a szerzői jogi védelem feltételeként a megfogalmazást határozta meg, ezért lett volna szükség a hivatkozásra.⁴⁶

A Szerzői Jogi Szakértő Testület 2004-ben egy különleges „tudományterület” sajátos szókincshasználataival is foglalkozott. Abban kellett ugyanis állást foglalni, hogy egy adott szakácskönyv szerzői jogi védelemben részesülhet-e.

A receptek esetében is beszélhetünk szerzői műről, ha az elkészítés folyamatának leírása egyéni, eredeti módon történik. „Jóllehet az elkészítések leírásai általában az ebben a szakmában szokásos nyelvezetet használják – minden receptnél vannak olyan kifejezési formák, amelyek a sokféle lehetőség közül egyedien kiválasztottak (a leírás tömörsége, a jelzők, határozók megválasztása).”⁴⁷ A szakmán belül elterjedt kifejezések között mégis egyéninek tekinthető például a „tűzről lehúzva”, a „vékonyka hasábokra”, a „szűk másfél liternyi” fordulat.

Az eset például szolgál arra, hogy egy leírt, jól bevált eljárás bárki által megvalósítható, ugyanakkor a kifejezésmód teszi az írást szerzői művé. Az etikai szabályok alapján egy fordulat jogosulatlan átvétele vagy a recept más szavakkal történő megfogalmazása, parafrázisálása miatt bárkit plágiummal lehetne illetni.

4.3. Tudományos eredmények

Jelentős anyagi vonzata van annak a kérdésnek, hogy minek tekinthető a tudományos eredmények hivatkozás nélküli felhasználása.

Főleg az akadémiai kutatóintézeteknek szükséges szem előtt tartaniuk, hogy bármilyen költséges egy kutatás, a mérési eredményekben vagy az abból levonható következtetésekben megjelenő információ, adat nem állhat szerzői jogi védelem alatt. „A szakirodalmi művek esetében ez a helyzet igen gyakran előáll, tipikusan költséges kutatások eredményeit bemutató tanulmányok esetén.”⁴⁸ A műszaki szakvéleményekről is elmondható, hogy „a kifejtett gondolatok, tételek, tanok, megállapítások, megoldások a közkincsbe tartoznak, tehát közvetlenül a tartalomra a szerzői jogi védelem nem terjed ki.”⁴⁹

Közvetlenül mégis védelemben részesülhet a tartalom, hiszen a megfogalmazás már védett, a plágiumot pedig sokszor a megfogalmazás szó szerinti átvételével követik el. Toldy Ferenc 1840-es írásából idézve: *forma dat esse rei* – azaz „a forma teszi a lényegét”.⁵⁰

⁴⁶ A jogeset először közölve: *Legeza Dénes: A magyar szerzői jogi szakértői tevékenység történetének vázlatja 1952-ig.* In: *Legeza Dénes* (szerk): *A szerzői jog gyakorlati kérdései: Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből (2010–2013) fennállásának 130. évfordulója alkalmából.* Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2014, p. 37.

⁴⁷ SZJSZT-21/2004 – Szakácskönyv, illetve receptek szerzői jogi védelme.

⁴⁸ SZJSZT-15/2007 – Jogszabály által kötelezővé tett biztonsági elemzés jogi védelme.

⁴⁹ SZJSZT-27/2001 – Szakvélemények szerzői jogi védelme, a szerzői jogok gyakorlása.

⁵⁰ *Toldy: i. m. (24), p. 20–21.*

4.4. Eljárások

Fontos szólni arról is, hogy egyes tudományágak sokszor bevett eljárásokat alkalmaznak. Egy tanulmányban megkülönböztethetőek az általánosan alkalmazott módszerek, leírások vagy tesztek. Így például a tanulási zavarokkal kapcsolatos kutatásokban az Edtfeldt-teszt, vagy a diszlexiaprognosztika-teszt,⁵¹ a zeneoktatásban a Kodály-módszer, a jogirodalomban az ítéletek kötött módszertan szerinti elemzése⁵² vagy az akupunktúra esetében az egyes betegségek kezelésére szolgáló pontok ismerete.⁵³ Mindegyikre igaz, hogy mint módszer szerzői jogi szempontból nem védett, de a módszerek alkalmazásával nyert eredmények leírása vagy vizuális ábrázolása már igen.

4.5. Rajzok, ábrák, formák átvétele

Az etikai szabályzatok szerint plágiumot rajzok, ábrák, így vizuális alkotások közlésével is el lehet követni. E kérdést már 1931-ben vizsgálta a királyi Kúria gépekről készült rajzokkal kapcsolatban. A perbeli tényállás szerint az alperes a forrás feltüntetése nélkül vett át nagy számban illusztrációkat a felperes *Gyorsfutású benzinmotorok* című kiadványából. Az eljáró szakértő bizottság feladata volt megállapítani azt, hogy lehetséges-e gépekről szerzői jogi védelemben részesíthető rajzokat készíteni. A bizottság álláspontja szerint „*valamely automobil benzinmotor működését magyarázó ábrák természetesen hasonlóak lesznek ugyan, de ha minden egyes szerző külön rajzolja meg azokat, legfeljebb véletlenül lesznek azonosak.*”⁵⁴ A Kúria külön kiemelte, hogy „*magának a gondolatnak nem kell önállónak lenni, mert más által már megtestesített gondolatnak újabb egyéni feldolgozása esetén is védelemben részesülő mű állhat elő.*”⁵⁵

Az általunk hivatkozott utolsó esetben a Legfelsőbb Bíróság jelentős kártérítést ítélt meg egy iparművésznek, ugyanis szerzőijog-bitorlást követett el az a játékgyártó vállalat, amelyik a „Vörös csillag” traktorgyár által gyártott iparművészeti alkotás – mármint a traktor – formájával azonos játéktraktorokat készített. A művész az eredeti traktorok megtervezéséért közel 50 ezer forint jogdíjat kapott, míg a kártérítés összege 1966-ban 15 ezer forint volt.⁵⁶

Nem lehet tehát kizárni azt, hogy azonos, főleg a reáltudományok terén működő tudósok bizonyos folyamatokat, eszközöket hasonló módon ábrázoljanak. De ugyanígy lehetőség

⁵¹ SZJSZT-07/2009 – Közös mű; jogosulatlan átvétel megítélése tanítói segédletek esetében.

⁵² Lásd: Jogesetek magyarázata c. folyóirat.

⁵³ SZJSZT-22/2012 – Szakirodalmi művel kapcsolatos szerzői jogsértés.

⁵⁴ 458. (1931. febr. 20. – P. I. 277/1930.) in: *Térffy Gyula* (szerk.): Grill-féle új döntvénytár, XXIV. 1930/1931. Grill, Budapest, 1932, p. 184.

⁵⁵ Uo. A jogeset először közölve: *Legeza*: i. m. (46), p. 38.

⁵⁶ BH 1967/4. sz. 5252. In: *Bardócz Béla, Erdős Béla* et al. (szerk.): Polgári Jogi Döntvénytár III. Bírósági Határozatok 1966–1967. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1968, p. 19–20.

van arra is, hogy valamely ábrázolásban megtestesülő ötlet alapján egy teljesen eltérő illusztrációt készítsenek.

5. Befejezés

Sokan praktikus információforrásnak tekintik a gyakorikerdesek.hu internetes portált, amelynek egyik oldalán ez a kérdés fogadja az olvasót: „*Plágium ellenőrzés során 14%-os eredményt talált a szoftver. Hány % fogadható még el és hány %-tól tiltják le a szakdolgozatot?*”⁵⁷

A szabályzatok ismeretében nehezen lehet a szakdolgozónak választ adni, hogy mi az a legegyszerűbb adat vagy kifejezés, amire nem kellene hivatkoznia. Talán arra már nem, hogy a szerzői jog kifejezés használatát Kovács Gyulának tulajdonítják, vagy arra sem, hogy a szerzői jogi jogsértésekre a bitorlás szót Arany László javasolta. Amíg a diák ugyanis Szegeden jogosan védekezhet, hogy ő csak hat egymást követő szót vett át hivatkozás nélkül – hiszen az megengedett, addig egy későbbi írása miatt a Magyar Tudományos Akadémia akár etikai eljárást is indíthatna ellene.

1884. évi és 1921. évi szerzői jogi törvényünk kimerítően határozta meg a védelem alatt álló műveket és a felhasználási módokat. A jogszabályalkotó tanult ebből a hibából. Véleményünk szerint el kell kerülni, hogy a plágium ellen a túlszabályozás hibájába essünk. Ahogy az idézet, az átvétel vagy az átdolgozás mértéke is csak adott helyzetben ítéltető meg, ugyanez áll a plágiumra is.

Az eddig említett példák sora arra enged következtetni, hogy hivatkozás szempontjából nem lehet 0%-os szakdolgozatot, tanulmányt írni. Mindig lehet egy olyan ötletet, véleményt, megoldást vagy adatot találni, amit egy jó könyvtáros, mint az alexandriai Arisztophanész, fejből idéz vagy valamelyik pergamentekercssel azonosít.

⁵⁷ http://www.gyakorikerdesek.hu/kozoktatasi-tanfolyamok__magyar-iskolak__5242881-hany-os-plagium-fogadható-még-el.